ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל תשיעי

שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וירא

(חלק כה שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים״

770 איסטערן פאַרקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת וירא, יד־כ מרחשון, ה׳תשפ״ז (א)

86

וירא ג

א. איתא במדרש[1]: „יצחק וישמעאל היו מדיינים זה עם זה, זה אומר אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה וזה אמר חביב אני ממך שנמלתי לח׳ ימים״.

והנה, זה ש„נמלתי לשלש עשרה שנה״ הוא טעם להיות „חביב״ יותר הוא דבר המובן בפשטות (וכמפורש בהמשך דברי המדרש שם[2], שטען ישמעאל) — „שהי׳ ספק בידי למחות ולא מחיתי״; אך צריך להבין, איזה יתרון מעלה יש ב„נמלתי לח׳ ימים״, שמחמתו טען יצחק „חביב אני ממך״[3]?

יש מפרשים[4], שהמעלה היא בזה ש„מצוה בשעתה עדיף״ — והרי מילה זמנה „לח׳ ימים״[5].

אבל ביאור זה אינו מחוור, שהרי

[נוסף לזה, דכיון שעל מילת ישמעאל צוה **הקב״ה רק בהיותו בן י״ג שנה, אין מקום לומר שהי׳ חסר בו העילוי ד„מצוה בשעתה״, שכן עבורו היתה** שעה זו **(בהיותו בן י״ג שנה) „שעתה״ של המצוה[6],**

(וכמו שכבר נתבאר במקום אחר[7] לענין הטעם שהי׳ אברהם אבינו יכול למול את עצמו ביום הכפורים[8], אף שמילה שלא בזמנה אינה **דוחה שבת ויו״ט[9] — והרי קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה[10] —**

---

1) בראשית רבה פרשתנו פנ״ה, ד. וראה הנסמן בהערה הבאה.

2) ועד״ז הוא בתיב״ע ופרש״י פרשתנו כב, א. נ״א בב״ר שם. תנחומא באבער פרשתנו מב. וראה רש״י לך טז, ז. — ובתנחומא פרשתנו (יח): וסבלתי את הצער.

אבל להעיר שמאריכות הלשון בב״ר שם משמע, דמה שישמעאל טען „שהי׳ ספק בידי למחות כו׳״ הו״ע נוסף על מה שאמר לפנ״ז „שנמלתי לי״ג שנה״ (ודוקא ע״ז אמר יצחק „הלואי כו׳״). וראה נזר הקודש השלם לב״ר שם (ד״ה נ״א).

וי״ל שהמעלה ב„נמלתי לי״ג שנה״ היא כפשטות הלשון — שהי׳ לו קיום מצוה של בר חיובא (— גם קודם מ״ת, ראה דחז״ל — כולל פרש״י — עה״פ (תולדות כה, כז) ויגדלו הנערים), משא״כ יצחק שנימול לח׳ ימים אין שייך אצלו קיום מצוה. ולהעיר מלשון הגמרא (סנהדרין פט, ב): אני גדול ממך במצות.

3) ולהעיר, שבמקומות שבהערה הקודמת (תיב״ע ופרש״י (פרשתנו), סנהדרין, תנחומא, תנחומא באבער ונ״א שבב״ר) — הובאה רק טענת ישמעאל שהוא גדול מיצחק, ולא מה שאמר יצחק „אני חביב ממך״.

4) יפה תואר לב״ר שם. וראה יפה תואר השלם שם עוד ביאורים (בהדיון שבין יצחק וישמעאל). ואכ״מ.

5) לך יז, יב.

6) אבל בזה י״ל שכוונת המדרש היא, שזה שדוקא ביצחק נתקיימה המצוה בשעתה כפי שנצטווה אברהם (לך שם) לדורות — מורה על חביבותו בעיני ה׳ (ויומתק עפ״ז לשון המדרש „חביב ממך״ ולא „גדול ממך״ ע״ד הלשון בהמקומות שבהערה 2). וישמעאל טען דמה שניתנה לו לי״ג שנה כשהוא בר חיובא (כנ״ל הערה 2) מורה על חביבותו.

7) לקו״ש חי״ז ע׳ 126 הערה 16.

8) פרקי דר״א פכ״ט (הובא גם בתוס׳ דלקמן. בחיי לך יז, יג) — או בט״ו ניסן, היו״ט דפסח (ראה תוד״ה אלא — ר״ה יא, א. וראה חדא״ג מהרש״א שם. סה״ד ב״א מז).

9) שבת קלב, ב.

10) משנה סוף קידושין. יומא כח, ב.

87 דמאחר שאז נצטווה אברהם על מצות מילה, היתה זו עבורו „מילה בזמנה"),

הרי עוד זאת]:

הענין ד„מצוה בשעתה עדיף" אינו אלא מעלה פרטית בקיום המצוה — זמן המצוה, וא"כ איך אפשר להשוות את החביבות דקיום מצוה „בשעתה" למעלה דמילת ישמעאל, שהיא מעלה בנוגע לכללות קיום המצוה („שהי' ספק בידי למחות ולא מחיתי"), עד כדי לטעון „חביב אני ממך"?

ועל כרחך צריך לומר, שהענין ד„נימול לשמונה ימים" אינו רק פרט בקיום המצוה — זמנה של המצוה — אלא הוא נוגע לכללות ענין המילה, היינו שמילה לשמונה ימים יש בה איכות אחרת וגדר אחר.

והדבר מוכח גם ממה שאמרו רז"ל[11] „אדם הראשון נצטווה על שבע מצוות כו' נח נתוסף לו אבר מן החי כו' אברהם נצטוה על המילה, יצחק חנכה לשמונה ימים" (לפי שיצחק „הי' הראשון הנימול לשמונה ימים"[12]).

דלכאורה: מדוע מחלק במדרש את מצות מילה לשנים[13] — הציווי על המצוה עצמה (לאברהם) וענין „חנכה לשמונה ימים" (ע"י יצחק) — וכי משום שביצחק נוסף פרט (יחיד) זה ש„נימול לשמונה ימים" הרי זה מספיק כדי לייחס לו את ה„חנוך" דמצות מילה[14]? ויתירה מזה — להבדילו כענין בפני עצמו, מעין החילוק (וההוספה) דמילה לגבי אבר מן החי וכו'?

ומזה מוכח, שענין המילה לשמונה ימים פועל חידוש עיקרי בכללות ענין המילה.

ב. ויש לומר ההסברה בזה:

התוכן דברית מילה הוא (בלשון הפסוק[15]) — „והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם", היינו שע"י המילה נפעל הקשר הנצחי בין הנימול להקב"ה, כביכול.

וכמו כריתת ברית בין שני אוהבים: בשעה שהם מבקשים להבטיח לעד את האהבה ביניהם, עד ששום דבר או מצב לא יוכל לערער אהבה זו — הרי הם מחזקים זאת בתוקף ובעוז ע"י כריתת ברית ביניהם[16].

אלא שבנוגע לכריתת ברית בין בני אדם — שלהיותם נבראים, שייכים אצלם שינויים — אפשר שגם הברית תתבטל לאחר זמן; אבל כאשר הקב"ה כורת ברית, ובנדון דידן — עם אדם מישראל (ע"י שמל את עצמו) — הרי זו „ברית עולם", שאין שייך בה שום 88
שינוי[17].

11) שהש"ר עה"פ (שה"ש א, ב) ישקני גו' (ה). ועד"ז הוא בפסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי בתחלתו. וראה סיום הערה הבאה.

12) מת"כ לשהש"ר שם. ובתנחומא שמות ד: שהוא התחיל במילה תחלה לשמונה. וראה ב"ר (פנ"ג, ז) „יצא חוק לעולם", ובמדרש לקח טוב שם (פרשתנו כא, ג) „למול בן ח' ימים" (כפי' הרד"ל ומהרז"וו בב"ר שם). וי"ג בהמשך המאמר בב"ר שם „שחינכה לשמונה" (כהלשון בשהש"ר (ועד"ז בפסיקתא דר"כ) שם) ולא „שניתנה לשמונה" (ראה ב"ר הוצאת תיאודור־אלבק).

13) ראה יפה קול לשהש"ר שם.

14) וראה שמו"ר (פ"ל, ט) דחשיב רק אברהם. וכ"ה ברמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"א.

15) לך יז, יג. ועד"ז שם, ז.

16) לקו"ת ר"פ נצבים (מד, ב). ובכ"מ. וראה תו"א ס"פ לך (בנוגע למילה). וראה הערה הבאה.

17) להעיר מתו"ח ס"פ לך (צד, ג ואילך) ש„ענין הברית דמילה הוא בחי' כר"ב העצמות"

וזהו אחד הביאורים[18] בכך שלא מל אברהם אבינו את עצמו עד שצוהו הקב"ה על זה — אע"פ שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה[10] — כי נברא, בהיותו בעל שינוי, אינו יכול לפעול בכח עצמו ענין הקיים לעולם, „ברית עולם", ברית נצחית; דבר זה אפשר לפעול רק ע"י כח הבורא, המצוה (ובזה נותן את הכח) אשר „והיתה בריתי גו' לברית עולם".

ג. בזה יובן גם הטעם שהזמן דברית מילה הוא דוקא בקטנות קטנותו של אדם, בהיותו בן שמונה ימים, כאשר הנימול הוא תינוק שאינו יכול כלל להשתתף בכח עצמו בקיום המצוה:

דבר שאדם עושה בכח עצמו דורש הכנה במשך זמן מסויים, עד שיהי' מוכן דיו ויהי' ביכלתו לעשותו; משא"כ ה„ברית" שע"י מצות מילה הוי לגמרי בכח הבורא — ללא תפיסת ידי האדם הנימול בדבר.

פעולת המצוה עצמה אכן נעשית בידי אדם, אבל הברית הנוצרת עי"ז אינה אלא ע"י הקב"ה[19]. כלומר, אין הכוונה שע"י מצות מילה מקשר האדם עצמו בברית עם הקב"ה, אלא להפך: כשאדם מישראל נימול, מקשר אותו הקב"ה עמו ב„ברית עולם".

ולכן אין טעם להמתין עד שיהי' התינוק גדול ויוכל להשתתף בעצמו בקיום המצוה, כי בין כך ובין כך לא תהי' הברית פעולתו כלל; ולכן, אדרבה — תיכף כשישנה האפשרות (כשנתחזק התינוק דיו[20]) מלים אותו.

ד. עפ"ז תובן גם המעלה במילת יצחק — „הראשון הנימול לשמונה ימים" — לגבי מילת אברהם*[20] (וישמעאל)[21]:

לאברהם ניתנה מצות מילה רק לאחרי שהכין את עצמו לכך, ע"י עבודתו הקודמת, עד שהגיע לגיל צ"ט שנה, ובסדר והדרגה: בתחלה „הכיר את בוראו" (וכמה מדריגות בזה[22]: בן שלש, בן ארבעים, בן מ"ח), עסק בעבודת פרסום אלקות בעולם, וכו', עד שהגיע לשלימות הנעלית ביותר האפשרית בנברא — ורק אז ניתנה לו (מלמעלה) מצות מילה, שעל ידה נעשה „תמים"[23]. 89

שהוא רק לאות וזכרון „ולא בשביל שלא יפרדו שא"א להם להפרד כלל לעולם". ע"ש.

18) ראה בארוכה (ע"ד החסידות) ד"ה בעצם היום הזה — תו"א ותו"ח ס"פ לך. ועוד.

19) כמבואר בכ"מ (ד"ה למנצח על השמינית — לקו"ת תזריע (כ, סע"ג ואילך), סדור שער המילה (קלט, א ואילך), אוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תקב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מילה חלק ב (ט, ב ואילך). ועוד) שמילה היא בחי' אתעדל"ע שאין אתעדל"ת מגעת שם, ופעולת המילה היא רק הסרת הערלה המסתירה על גילוי זה. ע"ש.

20) ראה מו"נ (ח"ג פמ"ט קרוב לסופו) בטעם שמלין לשמונת ימים. — וראה במקומות שבהערה הקודמת השייכות בין מילה ליום השמיני דוקא (בחי' שמיני שלמעלה מהשתל') — וראה שו"ת הרשב"א (ח"א ס"ט) שמיני שומר ההיקף).

*20) וראה תו"ח לך (פח, א) ש„הי' נפש יעקב יותר שלם" מיצחק, כי „יצחק הוליד ליעקב כשהי' מהול בן ח' ימים" (משא"כ יצחק, אף שנולד מאור שפע דאברהם בהיותו מהול, הרי אברהם נימול בן צ"ט).

21) ראה גם בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 19 ואילך — בההפרש בין מילת יצחק ומילת ישמעאל.

22) ראה בכ"ז בארוכה — לקו"ש ח"כ ע' 14 ואילך. וש"נ.

23) לך יז, א ובפרש"י שם (מב"ר רפמ"ו). וראה נדרים (לב, א). — וראה לקו"ש ח"ה (ע' 83 ואילך) שע"י המילה נתוסף באברהם (לא רק עוד פרט,

ולכן הנה בקיום מצות מילה דידי׳ לא הי׳ מודגש וניכר בגילוי היותה ענין של „ברית״ וקשר הבא כל־כולו אך ורק מלמעלה.

כלומר, גם באברהם לא הי׳ זה באופן שעבודתו הקודמת היתה „כלי״ ל„ברית״, עילה וגרם לברית, שהרי, כנ״ל: הברית שע״י מילה — ברית עולם, נצחיות — אינה בחיק הנברא, כי „כל הווה נפסד״[24], ואין הנברא שהוא „הווה״ יכול לעשות דבר בזה, ואפילו גדול שבגדולים (המבין את המצוה על בורי׳) אינו „קרוב״ יותר לכך מקטן שבקטנים —

אלא עבודתו היתה רק ענין של הכנה לברית, שע״י שעשה אברהם את עבודתו בשלימות, ככל שיכול הנברא לעשות בהיותו נברא, נתן לו הקב״ה אח״כ מתנה מלמעלה[25], שתהי׳ אצלו „ברית עולם״,

(וע״ד „אי לאו דעביד לי׳ נייחא לנפשי׳ לא יהיב לי׳ מתנתא״[26] — שה„נייחא לנפשי״ אינו תשלום עבור המתנה, ומכל־שכן שאינו דבר המכריח את נתינת המתנה, שכן מתנה באה רק מצד הנותן; אבל, מאידך גיסא, אין המתנה ניתנת אלא לאחרי ש„עביד נייחא לנפשי״״).

אך אעפ״כ, כיון שהדבר בא ע״י הקדמת העבודה דאברהם — הרי בקיום מצות מילה דידי׳ היתה „תערובת״ של עבודתו[27], עד שגם קיום המצוה עצמו הי׳ כרוך ב„החלטתו״, „שעליו למול את עצמו״[28].

ולכן הנה בזה לא הי׳ מודגש וניכר בגלוי שהברית באה מלמעלה לגמרי[29].

90 [ועד״ז בישמעאל שמל עצמו לי״ג שנה, בזמן שנעשה האדם בר דעת — ונמצא, שישמעאל הסכים בשכלו למול עצמו ולהתקשר עם הקב״ה[30]].

ודוקא ביצחק, שנימול לשמונה ימים, היתה בגלוי מהות הענין דברית מילה — קשר הנוצר (לא מצד האדם הנימול, נברא, אלא) כל כולו ע״י הקב״ה.

(משיחת אחרון של פסח תשמ״א)

כ״א) עילוי ושלימות בכללות עבודתו, וגם בעבודתו שלפנ״ז. ע״ש.

24) מו״נ ח״ב פכ״ז. ובכ״מ.

25) ראה לעיל הערה 19 — והרי זוהי בחי׳ מתנה (לקו״ת שה״ש כד, ב).

26) כן הובא בכ״מ. וראה גיטין נ, ב. ב״ב קנו, רע״א. וראה גם מגילה כו, ב. ב״מ טז, א.

27) וי״ל שזהו ג״כ פי׳ מש״נ (נחמי׳ ט, ח. וקאי (גם) על מילה — ב״ר פמ״ט, ב. רש״י ישן לך יז, כד) וכרות עמו הברית — נוסף על פשש״מ — שעשיית המילה הייתה ע״י אברהם.

28) „היום יום״ ט׳ חשון. — והיינו שקיום מצות מילה דאברהם הי׳ לא רק בקב״ע לבד, כ״א שגם מצד שכלו הוא, „החליט״ שצריך למול א״ע (ומצד החלטתו זכה ל„וירא אליו ה״״ — היום יום שם).

29) סוג בפ״ע (בנדו״ז) — מילה דגרות (וכללות ענין הגירות): אינו בר הכנה ולא עוד אלא אפילו עבר על כל מצות דילי׳ (היפך דעביד נייחא) — ניתנה לו ברית (וגרות) עולם — אבל (מאידך גיסא) תלוי זה אך ורק בהחלטתו מצ״ע להתגייר, כי אין כל ציווי כלל לב״נ להתגייר (משא״כ באברהם וישמעאל). ואכ״מ.

30) ראה בארוכה לקו״ש שצויין בהערה 21.

Likkutei Sichot
targum l'loshon hakodesh

Copyright © 2026
by
Kehot Publication Society®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com